

Fôrlinjer

Av: Tor G. Homme, Nortura

Store deler av mekaniseringen av bygg for sau ligger i fôrlinjene. Hvordan utfôringen er utformet er også i stor grad med på å avgjøre utformingen av planløsningen til et husdyrrom for sau.

Forskrift om velferd for småfe krever at alle dyr skal ha minst én eteplass per dyr, med mindre de alltid har tilgang på fôr. Dette gjør at det er lett å dele fôrhandtering, og da spesielt grovfôrhandtering, inn i to hovedgrupper:

- Tildeling av fôr med én eteplass per dyr (Tradisjonell fôring)
- Appetittfôring

Det er mange gode utforminger av husdyrrom for sau, men uansett hvor god utformingen er, vil alltid røkteren være den viktigste faktoren. Dette er også vist i flere forsøk og undersøkelser på utforming av hus til sau og andre husdyr. Derfor er det ikke viktig hvilken mekaniseringsløsning du velger, men at du velger en løsning som du er komfortabel med og trives med.

Appetittfôring

Å tildele grovfôr etter appetitt åpner for en nye muligheter som kan gjøre fôrhandteringen både rasjonell og effektiv. Håndteringen av grovfôr vil ofte også kunne gjøres med en traktor som allerede finnes på gården.

Fôrspill

Grovfôrtildeling etter appetitt kan gi et økt forbruk av grovfôr og det kan også gi mer fôrspill. Et forsøk gjort ved NMBU viste at utforming av ulike rundballehekker hadde stor innvirkning på fôrspillet. De med mest fôrspill viste at det kunne være så mye som 30 %. Fôrtildeling etter appetitt i islandske fôrkasser har ofte mindre spill enn i tradisjonelle fôrhekker, det kan også være like lavt som i tradisjonelle fôrbrett.

Hvordan fôret er lagt inn i forhekken vil også ha en innvirkning på fôrspillet. Godt kuttet fôr gir godt fôropptak samtidig som det er lettere for sauene å få tak i fôret. Når fôret ikke er like godt kuttet, eller hele rundballer ikke er delt opp, vil det i mye større grad føre til at sauene vil trekke fôr inn i bingen. Ved dårlig kuttet fôr vil også hver enkelt sau bruke lengre tid på å tilegne seg sin daglige rasjon grovfôr som gjør at det er lettere å få tapere i systemet og antall dyr per eteplass bør kanskje reduseres.

Kraftfôrstasjoner

Dette er et norsk fenomen hvor dyrene får kraftfôret i elektronisk styrte kraftfôrstasjoner. Fordelen med kraftfôrstasjoner er at hvert enkelt dyr sikres sin rasjon med kraftfôr og at det kan holdes flere dyr i én gruppe.

En kraftfôrstasjon kan forsyne mellom 80 og 100 dyr avhengig av antall tildelinger i døgnet og mengde kraftfôr som tildeles. Flere tildelinger vil gi

Bilde 1 Elektronisk styrt kraftfôrstasjon

flere besøk til stasjonen og kan også føre til flere ulønnede besøk da det blir mindre forutsigbart når det er tilgjengelig kraftfôr i stasjonen.

Ulempene med å ha et system med kraftfôrstasjoner kan være fôrtildeling under lamming når dyr skal stalles opp enkeltvis. Det kan også bli et senter for aggresjon og konkurranse som kan gi stress i flokken, men dette er avhengig av hvordan stasjonen er stilt inn for å tildele, hvor mange dyr som er i gruppen og om det er stor forskjell i alder og størrelse i gruppen.

Kraftfôrstasjoner er oftest å finne i systemer hvor det er appetittfôring, men finnes også i andre systemer.

Tradisjonell fôring

Utformingen av byggene med tradisjonell fôring av sau er ofte helt lik, uavhengig av fôrhandtering. Det gjør også at det nesten alltid er mulig å bygge et slikt system for å mekanisere fôrlinjen senere.

Når det er snakk om store besetninger er det nesten utelukkende snakk om langsgående fôrbrett i løsninger med én eteplass per dyr. Langsgående fôrbrett tilbyr god oversikt ved fôrtildeling og det er lett å se om det er enkeltindivider som ikke er interessert i fôr.

Utenom utfôringssystem vil også bredden på fôrbrettet ha en innvirkning på fôringen. Dersom fôrbrettet er bredt, vil det ikke være mulig for dyrene å spise opp fôret og det kan bli liggende en stripe med fôr i midten av fôrbrettet. Dette gjør at det kan tildeles fôr én gang om dagen, for at restene blir fordelt ved det andre stellet.

Takhengt fôring

En takhengt rundballekutter eller fôrutlegger gir en rasjonell fôring som ofte kan ettermonteres i systemer med langsgående fôrbrett.

Takhengt fôring kan stille større krav til bæring og takhøyde avhengig av hvilket utstyr som brukes. Det kan ofte være en sving i enden av skinnegangen som kan ta bort en del areal som ellers kunne bli brukt til dyreareal.

Rullende fôrbrett

Bruk av rullende fôrbrett mekaniserer både utfôring av kraftfôr og grovfôr. Rullende fôrbrett gir en enkel tildeling av fôr og gir god oversikt.

De rullende fôrbrettene har ofte en mulighet for å stenge dyrene ute slik at

Det er ikke å anbefale å flytte dyr på det rullende fôrbrettet da det kan skade transportbåndet, dette gjør at drivganger i større grad er helt nødvendig for rasjonell flytting av dyr. Spesielt i større besetninger.

Det er også vanskelig å lage tverrganger over de rullende fôrbrettene, og det gjør at i store husdyrrom kan avstandene som dyrene må drives bli lange.

Bilde 2 Sau som er tildelt grovfôr på rullende fôrbrett

Hjullaster

Små, smale hjullaster med liten svingradius er en rasjonell måte å tildele grovfôr på. Hjullasterne kan greie seg på så smale fôrbrett som 1,20 m, eller enda smalere, men det er nok å anbefale å ha en bredde på minimum 1,50 m.

Det er klart at det er fordyrende faktor for selve bygget om det må være 1- 1,5 m bredere. Gulvet i fôrbrettet må også tåle en tyngre last enn om det var en takhengt løsning eller rullende fôrbrett. På en annen side gir bredere fôrbrett mulighet til å kun tildele grovfôr en gang daglig, for å bruke det andre stedet til å skyve inntil fôr og se til dyrene.

En stor fordel med å bruke en hjullaster til fôrhandtering er at den også er veldig anvendelig på gården og har flere bruksområder i tillegg til fôrhandtering.

Fullfôr

Ved bruk av en fullfôr vil det være mulig å bruke ulike fôrslag og fôr med ulikt tidspunkt for høsting, og sette sammen en fôrrasjon som er tilpasset dyrenes næringsbehov i forhold til innefôringssesongen.

Med bruk av fullfôr vil det nesten alltid være bruk for en måte å distribuere fôret på fôrbrettene eller i fôrkassene. For storfe har det blitt bygd mye kjørbare fôrbrett de siste årene, men med behov for flere eteplasser og med krav om en bredde på rundt 4,0 m vil det være de færreste som velger en slik løsning for sau. Rullende fôrbrett, takhengt fôrutlegger eller en liten hjullaster er vanlige valg for de som bruker fullfôr.

Bilde 3 Fôrmikser for bruk av fullfôr
(Bilde: Felleskjøpet Agri)